

ВПЛИВ РЕЛІГІЇ (ЦЕРКВИ) НА ЕКОЛОГІЧНУ СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ

ЧЕБОЛДА І., ЧЕСНОВИЧ О.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

У статті розкрито суть понять «екологічна свідомість» і «екологія релігії», аналізуються різні типи свідомості індивіда у навколишньому середовищі, розглядаються основні фактори і джерела, які здійснюють на неї вплив, наведена загальна характеристика та проаналізовано ставлення християнства до збереження навколишнього середовища. Оцінено екопросвітницьку та ековиховну діяльність церкви, зокрема парафій на території України. На основі узагальненого матеріалу було змодельовано можливі стратегічні напрямки розвитку екологічної культури за участю церкви та сформульовані практичні рекомендації щодо покращення загальної екологічної ситуації.

Ключові слова: екологічна свідомість, антропоцентричний тип свідомості, екоцентричний тип свідомості, біоцентричний тип свідомості, індивід, екологія релігії, християнство, екопросвітництво, сталий розвиток, конфесія.

Актуальність теми. На даний момент, екологічна ситуація в Україні є досить загрозливою. Погіршення стану довкілля викликає потребу населення володіти достатнім рівнем екологічної освіти з питань природокористування. Формування екологічної обізнаності молоді - належить до найбільш важливих та відповідальних завдань сучасності. Екологічна свідомість - це усвідомлений комплекс уявлень людини про стан навколишнього довкілля, здатність до адекватного розуміння взаємозв'язків і їх наслідків між людиною та природою і використання екологічних знань у абсолютно кожній сфері життєдіяльності. Зокрема, оскільки вагома частка населення України, а саме близько 67% українців є вірянами - чималий вплив на свідомість особистості стосовно різних питань, в тому числі й природоохоронних, здійснює церква та її настоятелі.

Теоретична база дослідження. Вплив різних релігій на формування екологічної обізнаності людства вже давно є об'єктом дослідження багатьох зарубіжних і вітчизняних екологів, науковців та релігієзнавців, серед яких можна відзначити праці О. Хульткрантца - основоположника такого напрямку як екологія релігії, Р.Р. Маретта, В. Шаяна, В. Бурія, А. Ковальова та інших і їх роботи на тему екологічного підходу до релігії, межі та методологія, традиційні і нетрадиційні релігійні ідеї.

Мета дослідження впливу церкви та духовенства на екологічну свідомість індивіда та інтерпретація того, який зв'язок має певна релігія з навколишнім середовищем, висвітлення проблем психології свідомості та визначення теоретичних підходів до поняття «свідомість», які сприяють розробці поняття «екологічна свідомість».

Виклад матеріалу. Взаємозв'язок антропології та екології з особливою очевидністю відкривається в наші дні, коли світ переживає водночас дві кризи: духовну та екологічну. Екологічна криза змушує переглянути наші відносини з навколишнім світом. Сьогодні дедалі більше критикується концепція панування людини над природою та споживацький принцип у взаємозв'язках з нею.

Тому невід'ємною умовою формування екологічної свідомості є власне система екологічної освіти в цілому, а така культура є результатом поступового, цілеспрямованого систематичного виховання та усвідомленої праці над собою.

Поєднання релігії і культури може суттєво вирішувати нагальні проблеми, визначені в спільному баченні країн відповідно до Порядку денного «Захист навколишнього середовища як священний обов'язок для всіх віруючих» [1]. Через інтеграцію навколишнього середовища, релігійні і культурні спільноти також можуть сприяти сильній і трансформаційній економіці на основі обміну і співпраці.

Вони можуть зіграти важливу роль в екологічній освіті і вихованні для більш стійкого способу життя та поведінки, для досягнення стійкого споживання і виробництва, а враховуючи їх вплив, вони можуть суттєво сприяти тому, щоб покінчити з крайньою бідністю і пов'язаними з нею проблемами, такими як права жінок, молоді та меншин і доступ для всіх до основних послуг. Ще такі спільноти можуть пропагувати інноваційні природні рішення, повагу до традиційних знань і культурне різноманіття, вправи щодо екологічного управління та обов'язок піклуватися, побудову етики глобального та місцевого громадянства, сприяння належному управлінню, толерантності та примирення, будувати безпечні, інклюзивні та мирні суспільства. Це стало актуальнішим, ніж будь-коли - пропагувати та поширювати мораль, цінності, поведінку та творчі рішення, які сприяють для досягнення сталого розвитку.

В рамках вивчення даного питання, було проведено інтерв'ю з декількома священнослужителями на тему ставлення церкви до захисту навколишнього середовища і їх думки стосовно ековиховної діяльності церкви. Референт Екобюро УГКЦ у Тернопільсько-Зборівській архієпархії отець Василь висловив з цього приводу стурбованість. Він регулярно читає відкриті лекції для студентів стосовно екологічного вчення Католицької церкви і закликає молодь частіше задумуватись над питанням особистої та соціальної відповідальності за навколишнє середовище та активно здійснювати екологічні ініціативи для зменшення забруднення довкілля.

Отець Володимир з тієї ж архієпархії розповів, що ключовим завданням Бюро УГКЦ з питань екології є - стояти у службі загальної місії Церкви і сприяти, щоб через формування християнської екологічної культури допомогти людям зустрітися з Богом. Вся діяльність церкви: чисельні освітньо-виховні видання, наукова, просвітницька та душпастирська діяльність в парафіяльних громадах та навчальних закладах, пілотні екологічні проекти, діалог з владою, стартування всеукраїнських та підтримка міжнародних екологічних ініціатив – все це підпорядковано цій, згаданій вище меті.

Зокрема, було приділено увагу зверненням священнослужителів УГКЦ щодо екологічної ситуації в Україні, які наголошують, що Христова Церква не може стояти осторонь екологічних викликів [2]. Більше того, на їхнє переконання, підносячи голос на захист природи, Церква піклується і про благо людини, її гідність, здоров'я та життя, що суттєво залежать від якісного стану навколишнього середовища.

Релігійним і культурним лідерам та організаціям слід активно займатися виконанням засад сталого розвитку у своїх громадах, самостійно та у співпраці з індивідами. При цьому вони повинні використовувати як важелі значний фінансовий, моральний і етичний вплив, які є у їх розпорядженні. Міжконфесійні релігієзнавці мають продовжувати співпрацю з науковою спільнотою, поступово розвивати релігійне мислення і наукове відкриття.

Багатосторонні партнерства мають укріплюватись, зв'язуючи релігійні, культурні і світські спільноти і поєднуючи мудрість і довговічність рішення для сталого розвитку. Як мінімум, сталий розвиток не повинен загрожувати природним системам, які підтримують життя на Землі.

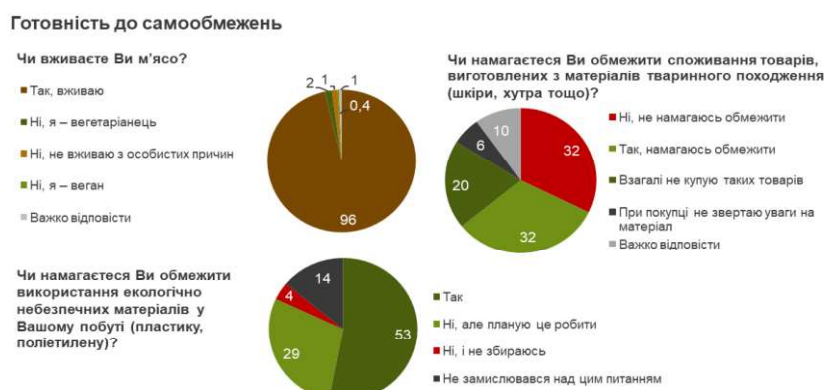

Рис. 1. Соціальне опитування українців щодо екологічної обізнаності і готовності до зміни способу життя [3]

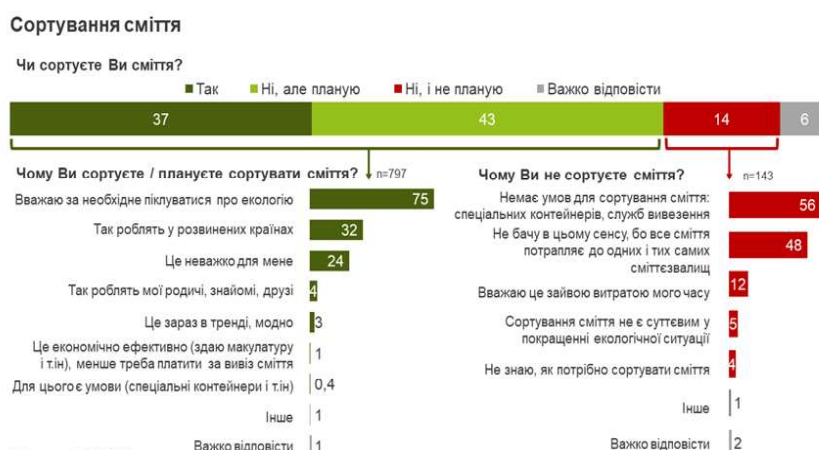

Рис. 2. Результати соціального опитування українців, щодо сортування відходів

Висновки. Роль церкви є досить вагомою в процесі екологічної освіти та виховання, оскільки вона одна з найперших серед суспільних інституцій глибоко усвідомила екологічну проблему. Катехиза в цьому плані займає важливе місце, адже у вченні католицької церкви вона є формуванням віри в Творця, який довірив людині дари свого світу на відповідальне управління.

Початковий етап екологічної освіти – це час для вивчення нових тем і стимулювання мислення. Курси, які розглядають різноманітні теологічні точки зору, можуть допомогти студентам побачити, що багато церков мають справу з турботою про створення.

Великий набір оглядів еконавчальних програм, які підтримуються міністерствами екологічної юстиції, може допомогти церкві вибрати релігійні ресурси, які підходять для розвитку теології та інтересів конкретної парафії.

Отже, за результатами проведеного дослідження формування екологічної свідомості людини під впливом деяких вибраних аспектів на неї було визначено підходи, форми, складові, що формують «екологічну свідомість», створено низку стратегічних напрямків розвитку екологічної культури за участю церкви, виявлено закономірності взаємозв'язків релігійної та екологічної складової в соціумі, а також запропоновано рекомендації щодо вирішення екологічних проблем на рівні парафій і співпраці церкви з громадськістю та органами місцевого самоврядування.

Література:

1. К. Боуен, К. Ебі. Сучасна думка щодо екологічної стійкості. 2019. 1-2 с.
2. Інформаційний ресурс української греко-католицької церкви. URL: <http://news.ugcc.ua/>
3. Кантар. URL: <https://tns-ua.com/>

Chebolda I. Chesnovych O. THE INFLUENCE OF RELIGION (CHURCHES) ON HUMAN ECOLOGICAL CONSCIOUSNESS

This article thesis reveals the essence of the concepts of «ecological consciousness» and «ecology of religion», analyzes different types of individual consciousness in the environment, considers the main factors and sources that influence it, gives general characteristics and analyzes the attitude of Christianity to the environment. The eco-educational and eco-educational activities of the church, in particular the parishes in Ukraine, were also assessed. On the basis of the generalized material possible strategic directions of development of ecological culture with participation of church were modeled and practical recommendations on improvement of the general ecological situation were formulated.

Key words: *ecological consciousness, anthropocentric type of consciousness, ecocentric type of consciousness, biocentric type of consciousness, individual, ecology of religion, Christianity, ecoenlightenment, sustainable development, confession.*

УДК 911.9 (477.84)

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ У ДОЛИНІ РІЧКИ КАЧАВА (В МЕЖАХ СЕЛА РОМАНІВКА)

ЦІДИЛО А., ЯНКОВСЬКА Л., НОВИЦЬКА С.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

У статті подана характеристика географічного положення річки Качава та Романівського ставу; проаналізовано структуру природокористування в долині річки та вплив кожного із видів природокористування на екостан водних об'єктів. Виконані польові дослідження, у результаті яких було обчислено гідрологічні параметри річки Качава (у межах с.Романівка), такі як: швидкість течії, водний переріз, його середня глибина і площа, витрату води, об'єм стоку; виконано оцінку екостану річки та ставу за фізичними та гідробіологічними показниками; обчислено та проаналізовано рівень рекреаційного навантаження на території Романівського ставу.

Ключові слова: *річка, став, природокористування, екостан, гідробіологічні параметри, фізичні показники якості води.*

Одним із важливих питань сьогодення у сфері охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів України є екологічна ситуація у басейнах середніх і